

Wie vertaalt, loopt onvermijdelijk tegen de grenzen van de taal aan. In deze rubriek presenteert een vertaler zijn of haar weerbarstigste vertaalprobleem – en de uiteindelijke oplossing.

Hanneke van der Heijden

Wat is het grootste vertaalprobleem dat u bent tegengekomen?

Als er één ding is waaraan een vertaler niets hoeft te doen, zijn het wel eigennamen, zou je denken. Die kan hij simpelweg overtypen uit het origineel, of dat nu in het Engels, Duits of Swahili is geschreven. Emma Bovary heet Emma Bovary, of ze nu Frans spreekt of Nederlands, en Frits van Egters is ook in *The Evenings* gewoon Frits van Egters. Maar wat nu als in de brontaal haast iedere naam een zichtbare betekenis heeft, zoals in het Turks? Turken heten rustig ‘Deugd’, ‘Vrij’ of ‘Revolutie’. En waarom zou een romanschrijver de namen van zijn personages niet met een reden kiezen? Vertalen? Maar dan is een tekst voor je het weet een *Elckerlijc*-achtige allegorie. Over het algemeen valt er weinig meer te doen dan zuchten.

Hoe hebt u het opgelost?

In één geval is er wel een oplossing: bij de namen van restaurants, bioscopen en kranten wekt de vertaling meestal geen bevreemding. In *De vrouw met het rode haar* (2017) van Orhan Pamuk, waar hoofdpersoon Cem steeds de nabijheid van het uitspansel voelt en zijn ontmoeting met de theateractrice Gülcihan in de sterren geschreven lijkt, heet de fictieve lunchroom daarom niet Yıldız, zoals in het Turkse origineel, maar De Ster (de Nederlandse betekenis van Yıldız), en de openluchtbioscoop niet Güneş maar De Zon. En als er in een krant gebladerd wordt, is dat niet *Hürriyet* maar *De vrijheid*, niet *Günaydın* maar *Goedemorgen* – ook deze namen zijn vertaald, al liggen die kranten bij iedere echte kiosk en blijven in zakelijke vertalingen hun namen altijd Turks. Want waarom zou de literair vertaler bepalen wat feit is en wat fictie als de auteur die twee graag vermengt?

Literair vertaalster Turks Hanneke van der Heijden (1964) vertaalde romans en korte verhalen van onder andere Oğuz Atay, Yusuf Atılgan en Nobelprijswinnaar Orhan Pamuk (onder andere het recentelijk verschenen *De vrouw met het rode haar*). Ze schrijft over literatuur uit Turkije (zie <http://www.literatuuruitturkije.nl/>). Binnenkort begint ze voor Uitgeverij Jurgen Maas aan de vertaling van een roman van de schrijfster Adalet Ağaoğlu.